

школярем або абітурієнтом. Семінар більшою мірою відрізняється від понять воркшопу і майстер-класу, так як останні багато в чому схожі між собою [3].

Майстер-клас та воркшоп – навчальні курси, які передбачають демонстрацію певних умінь модератором. Основний акцент робиться на те, щоб показати на практиці, «як це робити». Основні відмінності в даних поняттях: у воркшопі учасники беруть активну участь, їм пропонується спробувати повторити дії педагога, не тільки спостерігати за роботою професіонала, але й взяти участь в ній; у майстер-класі – це більше споглядання за професійною роботою майстра, як правило, за нетрадиційною технологією. Майстер-клас і семінар (вебінар) можуть бути дистанційними, воркшоп – ніколи. Простий приклад (умовно): майстер-клас і воркшоп з використанням педагогічних технологій. Ви можете побачити в прямому ефірі або в записі то, як це робить майстер, але спробувати самостійно під його наглядом / керівництвом ви зможете тільки у «живій» присутності. Тому воркшоп дистанційно не проводиться.

Список використаних джерел

1. Майстер-клас в системі методичної роботи з педагогічними кадрами / А.І.Постельняк. – Кіровоград: Видавництво КОШПО імені Василя Сухомлинського, 2009 – 68 с.

2. Майстер-клас у системі роботи з педагогічними кадрами: методичний посібник - / Олена Леонідівна Лошицька. – Ірпінь, 2015. - 40с.

3. Майстер-клас як форма діяльності віртуальної школи професійного становлення молодого педагога: методичні рекомендації / [автор Н.В. Розіна]. – Видавництво. - Черкаси : ЧОПОПП, 2013. – 20с.

Технології професійного розвитку педагогів: методичний poradnik / Упорядники: Тамара Михайлівна Сорочан, Марина Іванівна Скрипник; навч.-метод. посіб.; Держ. вищ. навч. зал. «Ун-т менедж. освіти». – К., 2016. – 231 с.

УДК 371.32

Швардак М.В.,

к.п.н., доцент,

доцент кафедри педагогіки

дошкільної та початкової освіти

Мукачівського державного університету
Гіга А.П.,
студентка спеціальності
«Початкова освіта», ОС «Магістр»
Мукачівського державного університету

ТИПОЛОГІЯ ПРОБЛЕМНИХ СИТУАЦІЙ

Відомо, що в основі проблемного навчання лежить послідовне і цілеспрямоване створення проблемних ситуацій, що зосереджує увагу і активність школярів. Форма подання проблемних ситуацій аналогічна до тієї, яка застосовується в традиційному навчанні: це завдання і питання.

Разом з тим, якщо в традиційному навчанні ці засоби застосовуються для закріплення нового навчального матеріалу і набуття навичок, то в проблемному навчанні вони служать передумовою для пізнання. У зв'язку з цим, одне і те ж завдання може бути або не бути проблемним, в залежності, в першу чергу, від рівня розвитку учнів. Завдання стає проблемним, якщо воно носить пізнавальний, а не закріплюючий характер. Все це і визначає характер проблемного навчання як розвивального.

Якщо використовувати термінологію Л.С. Виготського, то проблемна ситуація може знаходитися в «зоні найближчого розвитку», коли учень може вирішити її тільки на межі своїх можливостей, при максимальній активації свого інтелектуального, творчого та мотиваційного потенціалу.

М.І. Махмутов визначає проблемну ситуацію як інтелектуальне утруднення людини, що виникає у випадку, коли вона не знає, як пояснити певне явище, факт, процес дійсності, не може досягти мети знайомим їй способом, що спонукає людину шукати новий спосіб пояснення або спосіб дії [3]. Тому проблемною можна назвати ту ситуацію, коли учень не може дати відповіді на об'єктивно виникаючі питання, оскільки ні наявні знання, ні інформація в проблемній ситуації не містять відповідей і не містять методів їх знаходження. З точки зору психології це і служить передумовою для появи розумової активності по виявленню та вирішенню проблем. Проблемна ситуація матиме дидактичний характер, якщо вона знаходиться в зоні найближчого розвитку [5].

У даній публікації сфокусуємо нашу увагу на типології проблемних ситуацій. Розглянемо основні з них.

Літературні джерела вказують на те, що вже є понад 20 класифікацій проблемних ситуацій.

А.М.Матюшкін розробив типологію проблемних ситуацій, в основі якої покладено дію, яка є головним елементом поведінки людини, її діяльності, а також одним з найбільш загальних елементів, засвоєваних людиною в процесі навчання. У залежності від того, який із структурних компонентів дії буде представлений в проблемній ситуації як невідоме, можливі три види проблемних ситуацій [2].

До першого виду відносяться такі, в яких засвоєваним невідомим є мета

(предмет дії). Відповідно до цього, А.М.Матюшкін характеризує даний вид проблемних ситуацій як теоретичний [2].

До другого виду відносяться такі ситуації, в яких засвоюване невідоме становить спосіб дії. Проблемні ситуації цього виду широко представлені при засвоєнні багатьох предметів, які передбачають формування в учнів досить складних способів виконання тих чи інших дій (мовних, математичних операцій, багатьох практичних умінь і рухових навичок). Сюди також відносяться ситуації, що виникають у процесі навчання загальним і специфічним способом вирішення завдань з різних навчальних предметів.

До третього виду відносяться такі проблемні ситуації, в яких невідомими є нові умови дії. Ситуації цього виду частіше за все розглядаються при формуванні навичок. Особливо часто ситуації цього виду зустрічаються при навчанні професійним навичкам, коли необхідно передбачати не тільки основні способи виконання професійних дій, а й усі ті умови, в яких доведеться їх виконувати.

Така класифікація дозволяє створити систему послідовних проблемних ситуацій. Всі види проблемних ситуацій мають різне дидактичне призначення. Так, ситуації першого виду (теоретичні) використовуються при засвоєнні нових знань. Проблемні ситуації другого виду знаходять застосування, якщо невідомим є спосіб виконання дії. Функціональна підстава в даній класифікації дуже важлива, тому що допомагає виявити особливості та види проблемних ситуацій у залежності від специфіки навчального предмета. Принципово новим у цій класифікації є виділення в якості підстав досягнутого учнями рівня розвитку та інтелектуальних можливостей дитини. Це дозволяє враховувати вікові та індивідуальні можливості учнів і тим самим сприяти їх розвитку. Облік інтелектуальних можливостей дозволяє аналізувати умови виникнення та вирішення проблемних ситуацій.

Не менш важливий для педагогічної практики є гносеологічний підхід до класифікації проблемних ситуацій. Прихильники такого підходу припускають їх класифікацію як різних типів протиріч у пізнавальній діяльності учнів (С.Ф.Жуйков, В.І.Загвязінській, Т.В.Кудрявцев, А.М.Матюшко, М.І.Махмутов, Н.О.Менчинська, М.М.Скаткін).

Т.В.Кудрявцевим запропоновано в основу проблемних ситуацій покласти принцип невідповідності або протиріччя в структурі наявних в учнів знань, умінь та навичок [1].

Невідповідність, яка подекуди доходить до протиріччя, виникає:

- 1) між старими, вже засвоєними знаннями і новими фактами, що виявляються в ході вирішення даних завдань;
- 2) між одними і тими ж за характером знаннями, але більш низького і більш високого рівня;
- 3) між науковими знаннями і донауковими, життєвими, практичними знаннями [1].

Ці типи проблемних ситуацій набули найбільшого поширення в практиці навчання.

Р.А.Хабіб, пропонуючи класифікацію, що виходить із джерел

суперечностей у навчальній діяльності школярів, виділяє три таких суперечностей: формально-логічного, пізнавального і психологічного характеру.

Найбільш загальні дидактичні способи створення проблемних ситуацій, які можуть бути використані при вивченні різних предметів, намічені М.І. Кругляком, І.Я. Лернером, М.І. Махмутовим, І.К. Тарасенко, Р.А. Хабібом, П.В. Шуманом. Ці дослідники розглядають різні способи пред'явлення завдання [4].

Використання зазначених класифікацій допомагає вчителю обрати конкретні шляхи створення проблемних ситуацій на уроці.

Таким чином, щоб навчати проблемно, вчителю необхідно знати різні види проблемних ситуацій та шляхи їх створення - як загальнодидактичні, так і специфічні для кожного навчального предмета. Як свідчать дослідження психологів, вчитель повинен вміти створювати на уроках послідовну систему проблемних ситуацій, яка є необхідною умовою розвитку мислення.

Список використаних джерел

1. Кудрявцев Т.В. Проблемное обучение: истоки, сущность, перспективы / Т.В.Кудрявцев. - М. : Знание, 1991. - 80 с.
2. Матюшкин А.М. Проблемные ситуации в мышлении и обучении / А.М. Матюшкин. - М., 1972. - 392 с.
3. Махмутов М.И. Организация проблемного обучения в школе. Книга для учителя / М.И. Махмутов. - М., 1977. - 240с.
4. Медведюк О. Проблемно-пошукові ситуації на уроках як мотиваційний компонент / О. Медведюк // Вчитель року. - 2006. - № 6. - С. 5-7.
5. Янц Н.Д. Особливості створення проблемних ситуацій у навчальному процесі початкової школи / Н.Д.Янц // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. - Запоріжжя: Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2007. - Вип.43. - С.437-440.

РОЗДІЛ 6

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>